

JEOLOJİ MÜHENDİSLERİ ODASI, 595 SAYILI YAPI DENETİMİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMENİN YAPI DENETİMİ UYGULAMA YÖNETMELİĞİ HAKKINDA YÜRÜTMENİN DURDURULMASI VE İPTAL İSTEMİYLE DMA AÇTI

Jeoloji Müh, Odası Vekili
Av. Halice Genç

Jeoloji Mühendisleri Odası, yapı denetimini tamamen Özel kuruluşlara bırakan KHK'nin uygulama yönetmeliğinin iptali ve yürütülmesinin durdurulması için 24.08.2000 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığına karşı Danıştay'da dava açtı.

Dava Konusu: 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği'nin yürütülmesinin durdurulması ve iptali ve öncelikle sözkonusu yönetmeliğin kaynağı olan 595 sayılı KHK'nin Anayasa'ya aykırı olması nedeniyle dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesi istemidir.

595 SAYILI KHK'NİN ANAYASAYA AYKIRILIĞI:

Yetki Kanunu'nun süresi bakımından Anayasa'ya aykırılık:

595 sayılı KHK'nin çıkarılmasına dayanak teşkil eden Yetki Kanunu'nun süresinin dolmasından sonra çıkarılan KHK, Anayasal dayanaktan yoksundur, yoklukla maluldür.

Yetki Kanunu'nun amacı ve kapsamına uygunluk bakımından Anayasa'ya aykırılık:

17 Ağustos 1999 tarihine meydana gelen deprem zararlarının giderilmesi için zorunlu ve ivedi önlemlerin alınması amaç ve kapsamında bir yetki yasasına dayanılarak tüm imar mevzuatı değiştirilmekte, mimar ve mühendislere yeni, tanımlı dahî yapılmamış statüler verilmekte, yapılaşma üzerindeki kamusal denetim tümüyle özel kuruluşlara devredilmekte ve Türkiye'nin en büyük özelleştirmesi gündeme getirilmektedir. İvedi ve zorunlu olmayıp Türkiye'nin ekonomisini temelden etkileyecek, çok daha kapsamlı çalışmalar ve görüş alışverişim yapılması gereken bu tür bir değişikliğin Yasama organının yetkisinde olduğu gözardı edilerek yetki yasasındaki amaç ve kapsam fazlasıyla aşılmış, bir oldu bittiyle yürütme organı, yasamanın yerini

almıştır,

§95 sayılı KHK'nin içerik olarak Anayasa'ya aykırılığı:

Yapı denetim kuruluşları denetim konusunda tek yetkili olarak sayılmakta ve bu hükümlerle Belediyelerin 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 15/12 maddesinde öngörülen yapı denetimi ile ilgili görev yetkileri ile "yapı ruhsatı" ile ilgili 30, maddesinde düzenlenen yapı kullanma izni ile ilgili yetkileri değiştirilmektedir. Bu durum öncelikle Anayasa'nın 127/2 maddesinde belirtilen "*Mahalli İdarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir*" hükmüne aykırıdır. Belediyelerin yetkileri yerinden yönetim ilkesine aykırı olarak KHK ile düzenlenmiştir. Hem yerinden yönetim ilkesine aykırılık, hem de kanunla düze.Jemeye aykırılık sözkonusudur.

Yapı denetim kuruluşları ile ilgili düzenleme Anayasa'nın 128. maddesine de aykırıdır. Anayasa'nın 128. maddesinde kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceği hükme bağlanmıştır. Yapı denetimi, yapı ruhsatı ve kullanma izni gibi konular asli ve sürekli kamu hizmetleridir. 595 sayılı KHK bu yetkileri özel kuruluşlara devretmektedir.

595 sayılı KHK'nin geçici 4, maddesinde "*... mesleğinde fiilen çalıştığını belgelemek kaydıyla 12 yıl ve daha fazla mesleki deneyimi bulunan mühendis ve mimarlara, ilgili meslek odalarınca başvuru tarihinden itibaren bir ay içerisinde uzman mühendis veya uzman mimar belgesi verilir. İlgili meslek odalarınca bu süre içerisinde uzman mühendis veya uzman mimarlık belgesi talebi sonuçlandırılmadığı takdirde bu belge bir kereye mahsus olmak üzere Bakanlığa verilebilir.*"

denmektedir. Bu madde Anayasa'nın 135, maddesinde yapılan kamu kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşları tanımına aykırıdır, 12 yıllık hizmet süresi uzmanlık için yeterli görülmemekte, 595 sayılı KHK ile alelacele yapılmış bir sözde "uzmanlık tanımı üzerine Türkiye'nin en büyük imar mevzuatı değişikliği oturtulmaya çalışılmaktadır. Uzmanlık bilimsel bir tanım olup süre ile kazanılacak bir vasıf değildir.

YAPI DİNİTİMİ UYGULAMA YÖNETMELİĞİNİN İPTALİ İÇİN GEREKÇİLER:

A) YÖNETMELİĞİN SEBEP VE AMAÇ UNSURU YÖNÜNDE HUKUKA AYKIRILIĞI:

İdari işlemler mutlaka bir sebebe dayanır. Sebepsiz idarî işlem olmaz, İdari işlemde sebep, idareyi işlem yapmaya yönelten bir şarttır. Amaç ise beklenen hukuki yarardır, Söz konusu yönetmeliğe dayanak teşkil eden KHK'nin yetki yasasında özellikle doğal afetler konusuna değinilmekte, doğal afetler sonucu doğacak zararlarına azaltılması amacının güdüldüğü belirtilmektedir. Ancak» bu amaca dayanılarak çıkarılan yönetmelikte depremdeki büyük yıkımın en önemli nedeni olan jeoteknik etütlerin gerektiği gibi yapılmaması hususu gözardı edilmekte, jeoteknik etütler konusunda eski düzen devam ettirilmeye çalışılmaktadır. Yönetmeliğin 4, maddesinde yapı denetim kuruluşlarının sınıflandırması yapılarak her birinde çalışacak teknik personel belirtilmiştir. Ancak yönetmeliğin dayandığı kararnamenin yetki yasasında sebep ve amaç olarak depreme dayanıklı yapı üretimi konmasına rağmen, bu yönetmelikte zemin-yapı ilişkisinin doğru ve sağlıklı kurulmasına yönelik jeoteknik etütler konusunda yeni hiçbir şey söylenmemektedir. Yapı denetim kuruluşları sınıflandırılıp her kategoride değişik işler için onlarca mühendise yer verilmesine rağmen, jeoteknik etüt raporlarının denetimi konusunda tek bir söz edilmemekte, bu denetimi anmayan yönetmelik tabii ki bu denetimi yapacak meslek adamı olarak da jeoloji mühendisinden söz etmemektedir. Aynı yönetmeliğin 6. maddesi c bendi 2, paragrafta ise jeoteknik etüt raporunun Bakanlıkça hazırlanan Zemin ve Temel Etütlerinin Hazırlanmasına İlişkin Esaslar'a uygun olarak ve statik hesaptan sorumlu proje müellifi inşaat mühendisinden isteneceği belirtilmektedir,

Yukarıda sözü edilen "Zemin ve Temel Etütlerinin Hazırlanmasına İlişkin Esaslar" 28 Haziran 1993te depremden çok önce çıkarılan bir genelgedir. Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği bu genelgeye gönderme yaparak deprem öncesinde olduğu gibi zemin ve temel etütlerinin jeoloji mühendisliği dışındaki bir meslek grubunca yapılmasına olanak sağlamakta, 17 Ağustos Depremi ve bunca yıkım hiç yaşanmamış gibi hala can ve mal güvenliği ve kamu yararı açısından bu kadar önemli bir konuyu bazı mesleklerin iş alanlarını kaybetmemesi ' açısından değerlendirmektedir, Bu hali ile yönetmeliğin depreme dayanıklı yapı üretimi ve denetimi konusunda yeni hiçbir şey getirmediği ve eski statülerin korunması konusunda bir kaygıyla hazırlandığı ortadadır,

B) KONU İLE İLGİLİ BİLİMSEL AÇIKLAMALAR

Yönetmelik yağı sürecini sadece inşaat aşamasının başlangıcından sonuna kadar geçen süre olarak algılayan bir anlayış içinde ele almaktadır. Halbuki yapı süreci kazmanın yere vurulması ile başlayan bir süreç değil, yerleşime uygun alanların belirlenmesi ile başlayan, jeoloji mühendislerinin, şehir planlamacılarının, mimar ve inşaat mühendislerinin vd. İlgili meslek dallarının yer aldığı bilimsel çalışmaları gerektiren uzun bir süreçtir. 17 Ağustos Depremi'nde yaşanan büyük yıkımın kaynağında, bina yapımını bu kapsamda ele almayan anlayışlar bulunmaktadır, Yerleşime uygun alanların seçimi ve buna bağlı olarak imar planlarının yapımı için jeolojik etüt raporunun yapılması, büyük şehirlerimiz de dahil olmak üzere yerleşim alanlarının büyük çoğunluğunda henüz tamamlanmamıştır. İnşaat yapımında temelde uygulanacak sondajlı çalışmalar sonrasında zemini oluşturan birimlerin (toprak, kaya) jeoteknik özelliklerinin belirlenmesinin yanısıra zemin koşullarının gerektirmesi halinde yapılması gerekli olabilecek zemin iyileştirme çalışmalarını kapsayacağı da aşikardır. Bu işlerin uygulanmasında tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yoğun olarak jeoloji mühendisleri görev yapmaktadır,

Yönetmelikçe gönderme yapılan "Zemin ve Temel Etütlerinin Hazırlanmasına İlişkin Esaslar"¹¹ Genelgesi'nin Eurocode 7'ye aykırılığı:

1) Söz konusu genelgedeki esaslar ile Eurocode 7

arasındaki en büyük çelişki Eurocode 7'de tamamen işin tanımlanması yapılırken, esaslarda bunların kimler tarafından yapılacağıın da belirtilmesidir. Hem Eurocode 7, hem de genelge incelendiğinde içerik olarak istenilen çalışmanın büyük bir bölümü (% 70) jeoloji mühendisliği disiplininin kapsamına girmekte olup diğer kısımlar ise inşaat mühendisliği disiplinini ilgilendirmektedir, Bu durum ortadayken genelgede iki meslek disiplininin birlikte çalışmasının önerilmesi yerine bu tür çalışmaların neredeyse tümünün inşaat mühendisliği disiplinine bağlanmış olması büyük bir hatadır,

2) Sözkonusu esaslar tamamen kamu yapıları için düzenlenmiştir. Oysa Eurocode 7 tüm yapılar için bir standart çalışmayı içermektedir» Bu nedenle özel yapılarda ne tür çalışmalar yapılacağı genelgede ayrıntılı bir biçimde yer almamaktadır.

3) Özellikle kategorik sınıflamalarda genelgede büyük bir yanılığa düşülmüştür. Genelgedeki esaslarda yapılacak yapıların % 70'inde yüzeysel (gözlemsel) etütler yeterli görülmektedir. Oysa Eurocode 7'de yapılacak yapıların büyük bir bölümünde sondaja dayalı etütlerin yapılması ve yapı tamamlandıktan sonra bakım, onarım ve denetim fonksiyonlarının yerine getirilmesi istenmektedir. Bu konulara genelgedeki esaslarda hiç değinilmemesi, genelgedeki en önemli eksikliklerdendir.

4) Eurocode 7 Jeoteknik tasarımda jeoteknik etüt kapsamında binalar öncelikle önem katsayılarına göre ve görecekleri fonksiyonlara bağlı olarak kategorilere ayrılmıştır, Ancak burada tanımlanan 1. kategoride sıralanan fonksiyonlar ile Zemin ve Temel Etüdü Raporunun Hazırlanmasına İlişkin Esaslar genelgesindeki kategoriler ve yapılar arasında oldukça büyük farklılıklar bulunmaktadır. Eurocode 7'de Kategori 1 için genellikle basit 1 veya 2 katlı yapılar ile zirai kullanım için ayrılan yapılar örnek gösterilirken, genelgede 1. kategoride 150 kişilik cezaevi, Endüstri Meslek Lisesi, 250 kişilik Ticaret Lisesi gibi oldukça büyük yapılar yer almaktadır. Genelgede yer alan esaslar dikkate alındığında bunlarla benzer özellikler gösteren özel yapılar; örneğin konut gibi yapılar 1. kategoriye dahil edilerek Türkiye'deki yapılaşmanın % 70'inde gözlemsel olarak etüt yapılmasının yeterli olacağı varsayımında bulunmaktadır. Ülkemizin deprem kuşağında

bulunması nedeniyle bu tür yüzeysel etütler ileride telafi edilemeyecek can ve mal kaybına sebebiyet verirler.

SONUÇ: Kısaca zemin etütlerinde zeminlerin (kaya ve toprak) temel tasarımında kullanılacak dayanım parametrelerinin saptanması, jeoloji mühendisliği meslek disiplininin görevidir. Bu dayanım parametrelerini kullanarak temel dizaynının yapılması işe inşaat mühendisliği meslek disiplininin görevleri arasındadır. Zeminlerin temel tasarımında kullanılacak dayanım parametrelerini saptayan jeoloji mühendisleri, bu konuda hazırlanan jeoteknik etüt (zemin etüdü) raporlarının da denetleyicisi olmalıdırlar. Yönetmelikte denetim yapılacak konularda yapı denetim kuruluşları sınıflandırılırken jeoteknik etüdün adı bile anılmamaktadır. Deprem sonrası denetimsizliğin en acı bir biçimde ortaya çıktığı bu hususta yönetmeliğin hiçbir düzenleme getirmemesi, denetim konusunda bu önemli hususu düzenlemeden bırakması, deprem öncesi keyfiliklerin ve boşvermişliklerin sürmesine davetiye çıkarmaktadır,

SONUÇ VE İSTEM. Yukarıda izah edilen nedenlerle

1) 595 sayılı KHK'nin Yetki Kanunu'nun kullanıma süresi içinde çıkarılmaması nedeniyle yok hükmünde olması»

2) Bu iddia yerinde bulunmazsa» KHK'nin 4452 sayılı Yetki Kanunu'nun amaç ve kapsamına uygun olarak çıkarılmaması nedeniyle iptali için dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesine ve buna bağlı olarak hazırlanan Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinin iptaline,

3) Bu talebimizin gerçekleşmemesi halinde,

a) Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinin uygulanması durumunda telafisi ve geri dönüşü mümkün olmayan zararlar doğacağı için yönetmeliğin yürütülmesinin durdurulmasına,

b) Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinin Anayasa'ya ve yürürlükteki Belediyeler Kanunu'na, İmar Kanunu'na» TMİVföB Kanunu'na ve bilimsel gereklere aykırı olması nedeniyle tümüyle iptaline karar verilmesini vekaleten saygılarımla talep ederim.